

DE STICHTING DE GRIJPVOGEL WENST U ALLEN

EEN INITIATIEFRIJK EN STRIJDBAAR 2016!

Nummer 43/december 2015

De tijd waarin wij leven vraagt steeds meer om het nemen van vrije (sociale) initiatieven van mensen, individueel en gezamenlijk. De Stichting De Grijpvogel is in deze geest opgericht, neemt zelf initiatieven en bevordert en ondersteunt het nemen van initiatieven door anderen. De overwegend kleinschalige initiatieven kunnen economisch van karakter zijn, dan wel sociaal-politiek of cultureel in brede zin (kunst, literatuur, filosofie, educatie e.d.). Nieuwsbrieven van de Stichting 'De Grijpvogel' beogen geïnteresseerden te informeren over wetenswaardigheden in dit verband. Reacties worden beslist op prijs gesteld en er bestaat geen enkel bezwaar tegen het doorsturen van de nieuwsbrieven aan andere (potentieel) geïnteresseerden.

Deze nieuwsbrieven worden gepubliceerd op de website www.stichtingdegrijpvogel.nl en ook op www.bekieketmar.nl/Bekiek_et_mar/st_De_Grijpvogel.html

1. KORTE SAMENVATTING VAN DEZE NIEUWSBRIEF

Op de valreep van het oude en nieuwe jaar ontvangt u de 43^e nieuwsbrief van de Stichting de Grijpvogel. Deze nieuwsbrief zal voor het grootste deel gewijd zijn aan een viertal belangrijke thema's, die hier reeds eerder in allerlei toonaarden zijn bezongen. De Stichting de Grijpvogel vraagt ons gemeentebestuur om in 2016 speciale aandacht te schenken aan gemeentewapen en gemeentevlag, de gevelstenen met het gemeentewapen en de gemeentelijke publieke kunstwerken. De essentie ervan ligt op het benadrukken van het belang van deze thema's bij College van B&W en leden van de Gemeenteraad.

De thema's worden beschreven in brieven en ook in e-mails, berichten in de pers en in deze nieuwsbrief. Ze worden via deze kanalen op verschillende manieren aan de orde gesteld en wel zodanig, verwachten wij, dat niemand het serieuze karakter ervan kan ontgaan.

Vervolgblad nieuwsbrief Stichting 'De Grijpvogel'

Verder komen aan de orde:

- Enkele korte berichten
 - Schetsplan 'Wonen op de Bult';
 - Vertaling uit het Duits van het boek met als titel 'Wereldeconomie – de wereld als één economie';
- Brief aan College B&W en raadsleden over gemeentewapen, gemeentevlag, gevelstenen en publieke kunstwerken;
- Het publieke kunstwerk 'Grensmonument' in Nijeberkoop van Atte Jongstra (2001)

2. ENKELE KORTE BERICHTEN

• **Schetsplan 'Wonen op de Bult'**

Het architectenbureau Alberts & Van Huut te Amsterdam heeft aangeboden vóór 29 februari 2016 een schetsplan te maken. Dit kan bij de gemeente worden ingediend na afstemming met initiatiefnemers en overige belangstellenden in het dorp. Van Huut stelt zich als opgave de ideeën van het Plan Da's Berkoop! zodanig te vertalen dat ze aansluiten bij de gemeentelijke brochure van het bureau BügelHajema Adviseurs uit Assen en in ieder geval dat de Gemeente zich erin herkent.

• **Vertaling uit het Duits van het boek met als titel 'Wereldeconomie – de wereld als één economie'**

Over enkele weken verschijnt de nieuwe vertaling door Frans Wuijts van 'Wereldeconomie – De wereld als één economie'. Dit boek bevat een cursus in de vorm van 14 voordrachten en 6 seminars, door Rudolf Steiner in 1922 gehouden voor een gehoor van economiestudenten. Steiners voordrachten geven een aanzet tot een nieuw objectief waarnemen van en creatief denken over economie. Om zodoende met een nieuwe blik te kijken naar de economische processen, de aard van het geld (in de verschillende vormen van koopgeld, leengeld en schenkgeld), naar het vinden van de juiste prijs voor een product, naar de vraag of de waarde van de grond aan de economie zouden moeten worden onttrokken ter voorkoming van vergaande kapitaalstuwung in grond, naar de betekenis van arbeid voor de samenleving enzovoort. Deze nieuwe blik met een hoge actualiteitswaarde kan voeren tot nieuwe oplossingsrichtingen voor de economische problemen van deze tijd.

3. BRIEF AAN COLLEGE B&W EN RAADSLEDEN

Hieronder vindt u de samenvatting van de inhoud van de brieven van de Stichting aan het College van B&W en de Gemeenteraad over gemeentewapen, gemeentevlag, gevelstenen en publieke kunstwerken.

Geachte leden van het College van B&W en de Gemeenteraad,

Graag vragen wij uw positieve aandacht voor de volgende onderwerpen. Alle beogen bij te dragen aan een verdere ontwikkeling van de identiteit, kunst en cultuur van onze mooie gemeente.

a. Opheffen slordige fouten in gemeentewapen en gemeentevlag

Het gemeentewapen en de gemeentevlag van Ooststellingwerf vertonen helaas sinds de 60-er jaren van de vorige eeuw allerlei slordige fouten. De Stichting de Grijpvogel constateert dit na enkele jaren van grondig onderzoek. De Stichting dringt er bij u als

Vervolgblad nieuwsbrief Stichting 'De Grijpvogel'

College van B&W en Gemeenteraad op aan deze niet alleen te doen corrigeren maar ook financieel mee de verantwoordelijkheid op u te nemen van het herstel van de waardevolle gevelstenen met het gemeentewapen.

Bedoelde oneffenheden hebben betrekking op het aantal parels en de kleuren van de edelstenen in de kroon, enkele elementen in de afbeelding van de griffioen (staart en voorpoot) en het ontbreken van de groene grasgrond. Daarbij verschillen de afbeeldingen van de griffioen op het wapen en de vlag. Zo zijn de voorpoten op beide niet gelijk afgebeeld (gekromd en gestrekt) en ontbreekt de bal met gouden ster in de vlag. Beide zijn qua diepere betekenis direct met elkaar verbonden. In diverse artikelen in de Ovend van de Stellingwerper Schrieversronte en de nieuwsbrieven van de stichting is hieraan in de afgelopen jaren gedetailleerd aandacht besteed. (Ook wapen en vlag van Weststellingwerf zijn niet vlekkeloos. De fouten hierin beperken zich tot enkele).

Niet dat men er in het dagelijks leven direct over struikelt. Weinigen liggen er waarschijnlijk echt van wakker. Maar al met al geeft het beslist geen goede indruk. In wezen kan het niet. Hierop kan de gemeente zich niet voorstaan.

In de 80-er jaren van de vorige eeuw wees de Fryske Rie foar Heraldyk het toenmalige gemeentebestuur ook al op soortgelijke onjuistheden. Dit bestuur gaf echter (achteraf beschouwd ten onrechte) de voorkeur aan het volgen van de veronderstelde autoriteit van oud-burgemeester Bontekoe. Hij was mede verantwoordelijk voor de diverse wijzigingen in de afbeeldingen van de wapens en vlaggen van beide gemeenten.

Toelichting

Smallingerland

Ooststellingwerf

Weststellingwerf

Om welke elementen gaat het concreet?

- In de kronen van de beide gemeenten Oost- en Weststellingwerf treffen we slechts enkelvoudige parels aan tussen de zogenoemde 'fleurons' (kroonbladeren). Dit is in een standaardkroon als zodanig correct. Oud-burgemeester Bontekoe van Ooststellingwerf wilde dat zo in de 50-er en 60-er jaren van de vorige eeuw. Hij wees de Fryske Rie foar Heraldyk erop dat in zijn ogen specifieke grietenijkronen in het geheel niet zouden bestaan en dat derhalve voor de Stellingwerper gemeenten de standaardkroon zou moeten gelden. De Fryske Rie pareerde echter die mening en oordeelde op basis van historische gegevens dat de kroon op de gemeentewapens van Oost- en Weststellingwerf juist wel een reëel bestaande grietenijkroon moest zijn. Deze komt ook voor op vele andere gemeentewapens in onze provincie, zoals o.a. Heerenveen, Smallingerland, Lemsterland en is ook door de Hoge Raad van Adel bevestigd. Daarin zijn twee trosjes van drie parels te vinden. Die horen volgens de Rie dus ook thuis in de kronen van beide gemeenten in de Stellingwerper. De Stichting de Grijpvogel onderschrijft dit standpunt na zorgvuldig onderzoek van historische voorbeelden.
- In de kroon is er tevens sprake van verwisseling van de kleuren groen en rood van de ruitvormige en ovale edelstenen. Het is een meer voorkomende

Vervolgblad nieuwsbrief Stichting 'De Grijpvogel'

inconsequentie dan wel slordigheid die kennelijk door vrijwel iedereen over het hoofd is en wordt gezien.

Correct

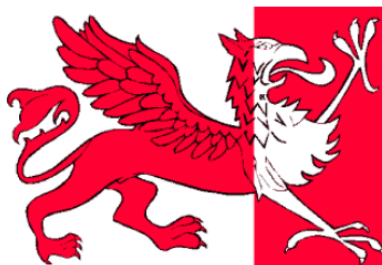
Foutief

De ruitvormige stenen (rode robijnen) zijn een verwijzing naar rechtspraak. De ovale edelstenen (groene smaragden) staan symbool voor macht. De smaragd is de 'koning van de edelstenen'.

- Een voorpoot van de griffioen in het wapen van Ooststellingwerf is gekromd, terwijl deze in de heraldiek doorgaans gestrekt of opgeheven wordt afgebeeld. Dat is in het wapen van Weststellingwerf wel het geval evenals in de vlaggen van beide gemeenten. Opnieuw een slordigheid waaraan niet kan worden voorbijgegaan (zie afbeeldingen hieronder)

Wapen Ooststellingwerf

Vlag Ooststellingwerf

Vlag Weststellingwerf

Wapen Weststellingwerf

- Van de griffioen in het huidige gemeentewapen van Ooststellingwerf werd door Bontekoe aangegeven dat deze 'staande en gaande' moet zijn. Die van Weststellingwerf 'gaand en omziend'. Desondanks wilde Bontekoe al vanaf 1938 de oorspronkelijke groene grasgrond onder de griffioen verwijderd zien, omdat deze ook niet aanwezig was onder de oudste afbeeldingen van de veronderstelde griffioen op oude zegels uit de 14^e eeuw. Een op zich arbitraire keuze aangezien er in die tijd de zegels vrijwel zeker niet afgeleid waren van een wapen. Dat dit groene 'terras' in latere eeuwen immers vrijwel steeds consequent is aangebracht, mocht Bontekoe niet deren. In 1962 overtuigde hij zijn gemeenteraad en met het resultaat van die opstelling leven we nu nog steeds zonder dat we ons van de mankementen bewust zijn. De afbeeldingen van de griffioen maken sindsdien een zwevende indruk. Hij 'gaat en staat' zonder een stevige ondergrond.
- In de beide gemeentevlaggen ontbreken de belangrijke symbolen van de rode bal met zespuntige gouden ster (Ooststellingwerf) of vijfpuntige zilveren ster

Vervolgblad nieuwsbrief Stichting 'De Grijpvogel'

(Weststellingwerf). Deze zijn door Bontekoe in zijn ontwerpen weggelaten aangezien hij geen raad wist met de betekenis ervan. Te samen met de griffioen vormen deze symbolen echter één geheel en zijn ze bij nadere beschouwing qua diepere betekenis niet los van elkaar te bezien. Ook dit gezichtspunt is in de Ovendartikelen en de nieuwsbrieven uitgebreid onderbouwd.

- Tenslotte de vorm van de verschillende staarten. De staart bij een griffioen wordt in het algemeen tussen de poten weergegeven. Maar in de Stellingwerfen blijkt het een rommelig geheel.

Achteraf beschouwd zijn de jaren 1962/63 door toedoen van oud-burgemeester Bontekoe voor de wijziging van het gemeentewapen van Ooststellingwerf en voor de vaststelling van de vlaggen van de beide

Stellingwerfer gemeenten cruciale jaren gebleken. Voor de heraldiek in Nederland is hij van grote betekenis geweest. Hij ontwierp wapens voor 26 Drentse gemeentes en de vlag van Drenthe. In 1979 werd Bontekoe in het provinciehuis in Assen gehuldigd, omdat hij zijn 150e overheidswapen (dat van de gemeente Buren) had ontworpen. Ter ere van hem werd toen een historiepenning geslagen. Dat wil overigens niet zeggen dat we in de beide gemeenten

Ooststellingwerf en Weststellingwerf zonder meer gelukkig zouden moeten zijn met zijn voortbrengselen. Leden van de Fryske Rie foar Heraldyk hebben van zijn opstelling in het verleden ook de nodige hinder ervaren.

b. Behoud en herstel gevelstenen met het gemeentewapen

De gemeente Ooststellingwerf kent ca. 30 waardevolle keramische kunstwerken in de vorm van gevelstenen met het gemeentewapen. Enkele daarvan zijn van de hand van keramist Kees Hoogendam (v.h. Fochtelo). Het merendeel is in de 50-er tot en met 70-er jaren vervaardigd door de Groninger keramist Anno Smith (1915 – 1990). Een van deze gevelstenen wordt momenteel tentoongesteld in het Groninger Museum. Wethouder de Boer was aanwezig bij de officiële opening van deze tentoonstelling op 26 november 2015. Vele van de gevelstenen vertonen beschadigingen. Het bedrijf Kunstwacht uit Delft, dat ook de publieke kunstwerken in onze gemeente onderhoudt, ziet mogelijkheden deze te herstellen.

De gemeente Ooststellingwerf heeft indertijd besloten tot het laten maken en aanbrengen van de mooie gevelstenen in vele publieke gebouwen, als scholen e.d. In de loop van de jaren is door wisseling van verantwoordelijke personen en overdracht van gebouwen aan derden de aandacht voor behoud van de gevelstenen op de achtergrond geraakt. Dat betekent volgens de Stichting de Grijpvogel echter niet dat de gemeente zich volledig aan haar toenmalige verantwoordelijkheid kan onttrekken. Zij heeft zich er in die gevallen geen rekenschap van gegeven dat hier sprake is van waardevolle kunstwerken. De Stichting dringt er daarom bij de gemeente op aan haar verantwoordelijkheid voor herstel en behoud alsnog ook financieel tot uitdrukking te brengen door bij te dragen in de kosten hiervan. Overigens zal dit niet in de papieren lopen. Kunstwacht schat de algehele herstellkosten van alle aanwezige gevelstenen met koude restauratie voorlopig op ca. € 15.000,-. Het is hierbij denkbaar dat ook fondsen en huidige eigenaren een grotere

Vervolgblad nieuwsbrief Stichting 'De Grijpvogel'

of kleinere geldelijke bijdrage kunnen leveren. Als het gemeentebestuur dit streven onderschrijft, zal er door de Stichting werk van worden gemaakt.

Voorbeelden:

Langedijke oude en nieuwe schooltje; beide beschadigd

Radio Odrie vrijwel onbeschadigd

c. Publieke kunstwerken

De gemeente Ooststellingwerf is eigenaar van het merendeel van de ca. 45 publieke kunstwerken. Mee dankzij advisering van de Stichting de Grijpvogel worden deze kunstwerken door het bedrijf Kunstwacht jaarlijks gereinigd. Aan herstel en onderhoud van diverse van deze kunstwerken moet verder evenzeer extra aandacht worden besteed. Tevens is evaluatie van het gehele bestand aan kunstwerken nodig: welke kunnen worden vervangen en op welke wijze kunnen voor deze vervanging nieuwe aankopen worden gedaan of opdrachten worden verstrekt, bijvoorbeeld aan jonge kunstenaars.

Het afgelopen jaar heeft de raad echter op voorstel van het College van B&W besloten het reservebudget hiertoe op te heffen (*i.c. de Reserve Culturele Elementen Dorpsuitbreidingen*) zonder de continuïteit op enigerlei andere wijze te waarborgen. De speciale gemeentelijke website die aan de kunstwerken was gewijd, was enkele jaren geleden door vermoedelijke onbedoelde onachtzaamheid al niet meer toegankelijk. Aan de website was het boekwerk 'Kunstwerken aan de weg' van de hand van Karst Berkenbosch verbonden. Dit boekwerk met foto's en beschrijvingen van de kunstwerken en kunstenaars, diverse overzichtskaarten en fietsroutes was een uitgave van de gemeente Ooststellingwerf en geheel door haar bekostigd. De Stichting de Grijpvogel acht actualisering en modernisering ervan ten behoeve van inwoners en toeristen beslist noodzakelijk, mede in het licht van de gemeentevisie op kunst en cultuur zoals verwoord in de desbetreffende beleidsnota. (*Zie met name pt. 6. Algemene beleidsuitgangspunten 2013-2016*).

De Stichting doet daarom ook wat dit betreft een beroep op de gemeente hierin haar (ook financiële) verantwoordelijkheid niet uit de weg te gaan. Op verzoek van het College van B&W of de Gemeenteraad dan wel op eigen initiatief zal de Stichting voorstellen doen ter versterking van dit beleid op het vlak van de publieke kunstwerken.

Samengevat gaat het in deze brief om 4 aandachtspunten:

- Corrigeren van fouten in gemeentewapen en gemeentevlag;
- Financieel bijdragen aan herstel en behoud van de gevelstenen met het gemeentewapen;

Vervolgblad nieuwsbrief Stichting 'De Grijpvogel'

- Financieel bijdragen aan herstel, behoud en eventuele vervanging/ vernieuwing van de huidige gemeentelijke publieke kunstwerken;
- Vormgeven van maatregelen ter versterking van de verbinding van publieke kunstwerken met inwoners en toeristen.

Vanzelfsprekend zijn wij desgewenst graag bereid een en ander nader aan u toe te lichten en te onderbouwen.

In afwachting van uw reactie en met vriendelijke groet,

Stichting de Grijpvogel

4. HET PUBLIEKE KUNSTWERK 'Grensmonument' in Nijeberkoop van Atte Jongstra (2001); tekst ontleend aan 'Kunstwerken aan de weg' van Karst Berkenbosch

Atte Jongstra (Terwispeel 1956) genoot zijn opleiding in Amsterdam aan het Instituut voor Neerlandistiek. Hij is bekend als schrijver, maar geeft zelf aan dat hij altijd iets met beeldende kunst gehad heeft: voor de presentatie van zijn roman 'Groente' stelde hij een tentoonstelling samen, waarbij groente de hoofdrol speelde. In 1998 nam hij deel aan de groepstentoonstelling 'die Holländische Welle' in Berlijn. In 1999 deed hij als kunstenaar mee aan het project 'In Verbelinge'.

'Grenzen verbeelden oude waarden, of ze nu gebaseerd zijn op de fantasie of niet,' schrijft Atte Jongstra in het boekwerk 'In Verbelinge' dat ter gelegenheid van het project 'Kunst op basis van verhalen in het Stellingwerfs' in 1999 werd uitgegeven. 'Vroeger had je grenspalen en grensstenen. Maar grenzen heb je ook in je dagelijkse leven'. Zo is de oude rivier de Tjonger of Kuunder eeuwenlang een enorme barrière geweest en dus ook een taalgrens.

'Grensmonument' is, echter meer dan een markering van een fysieke scheiding. Het werk gaat tevens over (ieders persoonlijke) geestelijke grenzen. 'A zie B, B zie A' staat

op de stenen stip in het midden van het monument, wat aangeeft dat streng gescheiden 'gebieden' altijd onlosmakelijk met elkaar verbonden blijven. Op de stenen aanhalingstekens die de stip omringen staat in het Stellingwerfs: 'Gaon, Moe'n ienkeer. Overstikken dommiet. Telane kommen. Deurzicht'.

En in het Fries: 'Komme. Tusken twa wrâlden telâne. Op in grins bliuwe wolle. Útsicht. ('Komen. Tussen twee werelden in. Op de grens willen blijven. Uitzicht').

Atte Jongstra was eerst van plan om een muurtje te metselen, maar dat kon niet doorgaan omdat hij was vergeten de bouwvergunning aan te vragen.

Zelf zegt Jongstra: 'Als je ergens stil wilt staan, kan het ook hier. Ik kan alleen maar zeggen: 'Ik was hier even, ik, heb hier op mijn weg naar Z, heel kort mijn hoef gezet.'

(Bron: het boek bij het project 'In Verbelinge').
Stichting De Grijpvogel/ 31 december 2015